

De handschriftencollectie *Haverschmidt* van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden

Inleiding

In de Leidse Universiteitsbibliotheek bevindt zich het bezit van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, dat, naast een flink aantal boeken, ook een grote verzameling handschriften omvat. Deze bestaat meer dan 2000 nummers; het overgrote deel daarvan heeft betrekking op de negentiende eeuw. Hiervan is in het verleden al talloze malen gebruik gemaakt voor studies over allerhande onderwerpen. Toch is er veel materiaal dat tot nu toe vrijwel geen aandacht heeft gekregen. In mappen, dozen, kisten en kasten sluimeren manuscripten, die niet alleen van belang zijn voor de Nederlandse letterkunde, maar zeker ook voor andere disciplines.

De brievencollecties bestrijken allerlei vakgebieden: kerkgeschiedenis, kunstgeschiedenis, sociale en politieke geschiedenis, theologie, filosofie, filologie, etc. De beoefenaren van die wetenschappen onderhielden behalve met collega's vaak ook weer contacten met mensen die op andere terreinen werkzaam waren. Van groot belang is het archief van de uitgever A.C. Kruseman, dat vele manuscripten van door hem uitgegeven werken bevat, naast brieven van talloze negentiende-eeuwse auteurs. Het tijdschrift *De Gids* stelde het redactiearchief van de jaren 1837-1940 ter beschikking, waarin wederom de meest uiteenlopende disciplines gerepresenteerd zijn. Natuurlijk nemen taal- en letterkundigen een belangrijke plaats in. Recent werd de toch al omvangrijke collectie *Beets* nog eens uitgebreid met een schenking uit het familie-archief, die nog niet geordend kon worden.

Wél gerangschikt is de literaire nalatenschap van François Haverschmidt (1835-1894), die, naast een groot aantal handschriften, ook documenten en publicaties omvat. Deze collectie werd geordend door Dr. A.A. van Rijnbach, die er in de jaren dertig een overzicht van gegeven heeft. (1) Inmiddels is de verzameling met nieuwe aanwinsten verrijkt; bovendien is de informatie die Van Rijnbach verschaft, nogal summier. Zo wordt van de brieven aan Haverschmidt alleen de afzender vermeld, niet het aantal en de data. Het leek daarom zinvol juist van die handschriftencollectie een veel uitvoeriger overzicht samen te stellen.

Teneinde de verzameling optimaal toegankelijk te maken heb ik het materiaal beschreven in de volgorde waarin het werd aangetroffen, ook al lijkt die niet altijd even consequent. Om dezelfde reden

ben ik uitgegaan van de nummering zoals die in de catalogus vermeld staat. Niet alles is even uitvoerig beschreven; materiaal van na de dood van Haverschmidt is niet in extenso behandeld. Ook de enorme collectie preken (480!) is beknopt aangegeven, temeer daar er een handgeschreven register op bestaat. Eigen opmerkingen zijn steeds tussen vierkante haken geplaatst; van de overige vermeldingen is niet altijd duidelijk of zij van Haverschmidt zelf, dan wel van iemand anders zijn. Ik heb geen moeite gedaan, problemen wat betreft datering of anderszins op te lossen. Wanneer omwille van de chronologie de volgorde waarin de handschriften werden aangetroffen op beperkte schaal gewijzigd werd, is dat steeds met een asterisk aangegeven. Zo werden brieven van één afzender altijd naar tijdsvolgorde gerangschikt. Tenslotte: het fascineerde me, dat zoveel teksten op de achterzijde van overlijdensberichten geschreven zijn; daarom is dat ook steeds vermeld.

Handschriftencollectie Haverschmidt

- Ltk 1524 - Brief van Haverschmidt aan G.D.J. Schotel; 13-7-1887
 Ltk 1646 - 3 brieven van Haverschmidt aan H.C. Rogge; 19-12-1887;
 20-1-1888; 13-2-1888
- Ltk 1795
 XXV - Brief van Haverschmidt aan A.C. Kruseman; 17-11-1872
 XXVIII - idem; 13-11-1875
 XXX - idem; 17-1-1877
- Ltk 1805 - *Van alles door mekaër*, Bijeengescharreld door Fr. Haverschmidt, 1e deel. 1853. [verzameling van 60 verzen van 54 dichters, waaronder 'Jennij' van J.L. van der Vliet; 182 pp.]
- *Van alles dóór mekaër*, bijeengescharreld, en verrijkt met de complete verzameling der Gedichten van wijlen *Piet Paaltjens*, door Fr. Haverschmidt. 2e deel. 1854-1859. [verzameling van 39 verzen van 22 dichters; van Haverschmidt zelf de volgende:]
 - De bleeke jongeling. Romance.
 - Uit de "Immortellen". 1850-1852 [in de nummering van *Snikken en grimlachjes*: I, XXV, LXXXIII, LXXXIV, XCVI, C]
 - Liefdewraak. Leidsche Ballade.
 - Aan den Kamper Poët: F.F.C. Steinmetz.
 - Des Zangers Min. (romance)
 - Jan van Zutphen's Afscheidsmaal. 1257. Ballade.
 - Drie studentjens.
Aanhangsel:
 - Kuno en Bertha.
 - De Dichter.
 - Het droevig maagdelijn. (Fragment.)
 - Sonnet aan Janus Sand. (fragment.)
 - Programma van den Optogt, te houden op woensdag, den 4den Juny 1856, door de deelnemers aan het Groot Gam-

- brinus-feest, (tot dekking van de kosten van 't feest uitgegeven door den *uitgever* van Paaltjens Poëzie.)
- Fragment uit "de Hoogewoerd"
 - Vaarwel aan Hallum.
 - Aan Mejufvr. Piccardt te Goes. 1870.
- [Enkele verzen voorzien van verklarende aantekeningen door de auteur. Het in de "Inhoud" vermelde 'aan A.G. Kok' is niet aanwezig; 178+12 pp.]
- Ltk 1806 - [5 brieven betreffende de onthulling van het medaillon van Haverschmidt, op de Societeit "Minerva", 20 juni 1910, waarvan 1 van Mr. F. Haverschmidt (de zoon) en 1 van Johs. Dyserinck]
- [Een afbeelding van het medaillon]
 - [Verzameling van krantenknipsels betreffende de onthulling]
- Ltk 1807 - 'Schetsjes en Teekeningen' [schrift met 6 tekeningen]
- [Mapje met 13 verzen van Victor Hugo, waarvan 4 geschreven op een overlijdensbericht]
 - [Mapje met 1 vers van Beets en 1 van Ten Kate]
 - [Mapje met afdruk van 'Vivat de Jenever!' van G.H.J. Elliot Boswel]
 - [Mapje met 6 verzen van 6 dichters, waarvan 2 geschreven op een overlijdensbericht]
 - [Omslag *Familie en Kennissen*, met tekening van pastorie grootvader erin]
 - [Prospectus voor *Familie en Kennissen*, 5e uitgaaf]
- Ltk 1808 - Barend Krul. Grotesk-Komisch Gedicht door F: HaverSchmidt. 1849, [28 pp., met tekening]
- Ltk 1809 - [Toneelstuk geschreven voor de koperen bruiloft van T. Verhoeff en Margo Osti. 37 pp.]
- Ltk 1810 - Voordrachten op "Minerva nos jungit". [Leeuwarden]
1. De Friesche Koningen (30 October 1850) [17 pp.]
 2. Gaspar de Robles en de "Steenen man" te Harlingen (22 Februari 1851) [11 pp.]
 3. De Noordsche Godenleer (5 April 1851) [23 pp.]
 4. Verslag van den 8ten Jaargang van "Minerva nos Jungit" door den Secretaris (19 April 1851) [5 pp.]
 5. Geschiedenis der welsprekendheid (6 September 1851) [25 pp.]
 6. De Wetgeving van Lycurgus* (1 November 1851) [in 2.; 11 pp.]
 7. "'T zijn alle geen koks, die lange messen dragen" (3 Januari 1852) [22 pp.]
 8. De propaedeutica tot de Academie. [droom]. (21 Februari 1852) [28 pp.]
 9. Minerva (1 Mei 1852) [24 pp.]
 10. Afscheid Nemen (11 September 1852) [13 pp.]
- Ltk 1811 - Met de vrienden op reis in Zwitserland in 1881. [122 pp. + 16 pp. Bijlagen]
- Ltk 1812 - Reis door België en langs den Rijn, in Augustus 1861 on-

dernomen door Adolf van Slooten, zeepzieder te Dockum, Feddo Jan HaverSchmidt, wijnkooper te Leeuwarden en François HaverSchmidt, predikant te Foudgum en Raard in Westdongeradeel, beschreven door laatstgenoemde. [91 pp.; met los bijgevoegd 8 potloodschetsen]

- Ltk 1813 - Oratiuncula de Caroli Magni moribus, recitata a François HaverSchmidt in curia urbis Leovardiensi, die Lunae, VII mensis Julii MDCCCLII. [13 pp.]
- Ltk 1814 - Leven en Sterven van Jelle, Gal, beschreven door Tulla, Hostilia, Gal. geb. P. met portrait en facsimile. 1850. [over een poes; 27 pp.]
- Ltk 1815 - Reisverhaal., of allerlei nuttige en ook vermakelijke avonturen, mitsgaders ettelijke perijckels, ondervonden en geleden op eene reis over *zee* naar de stad Delft en verder door Holland, enz. door een Examinandus met zyn papa, in 't jaar 1851 van den 17 August^e tot den [rest titel ontbreekt; 34 pp.]
- Ltk 1816 - [Varia]
- [preek; over Hemelvaartsdag; ongedateerd; 8+1 pp.]
 - [fragment; ± febr./maart 1884; 2 pp.]
 - [preek; over Lucas 22:47-53; ongedateerd; 4 pp.]
 - [preek; ongedateerd; 12 pp.]
 - [fragment; 4 pp.]
 - [fragment; 2 pp.]
 - Eene vertelling van Dorisje [Hieronymus van Alphen; met aant.; 4 pp.]
 - Schied[amse] kinderkerk [schema van onderwerpen van 1887 t/m 1893]
 - [Aantekeningen over het geslacht Roorda; 5 pp.]
 - Friesland's toestand van 1555-1586 [7+5 pp.]
 - [Friese hist. aantekeningen; 2 pp.]
 - [Friese hist. aantekeningen; 14 pp.]
 - [lezing over positivisme en godsdienst; 13 pp.]
 - Copie, Cleijn Friesche Cronijckje [Leeuwarden 1650]
 - [preek; over Lucas 11:33-36; ongedateerd; 8 pp.]
 - [financiëel overzicht met ontvangsten en uitgaven van Haverschmidt's "Steek af naar de diepte!"]
 - [Gedicht bij de gouden bruiloft van ?. geschreven op de achterzijde van een overlijdensbericht, dat gedateerd is; 14 Maart 1884]
 - Verzoek [gedicht aan Piet Paaltjens; dec. 1871; 2 pp.]
 - [3 (St, Nicolaas?) verzen, niet in H's hand, aan hem gericht]
 - Oudejaarsavond [Lijst met onderwerpen (voor preken?) vanaf 1859 t/m 1892; 2 pp.]
 - [Friese hist. aant.; 2 pp.]
 - Vaarwel aan Hallum [vers; gedateerd Augustus 1855]
 - Aan mijne Nichten aan hare Albums! [vers; ongedateerd]
 - [beide op 1 p.; aan achterzijde hist. aantek.]
 - [Friese hist. aant.; 11 pp.]

Piot Paalzend.

- Friesche Schaatsenrijders [overzicht van prestaties, door Friezen geleverd; 3 pp.]
- [Frieze hist. aant.; 2 pp.]
- [overzicht van prozaschetsen, met datering; 2 pp.]
- [lezing?; 14 pp.]
- Ltk 1817 - [Epistolarium]
 - I - Brieven aan Haverschmidt van:
 - W.G. Brill; 25-10-1875
 - M. Bottema; 7-10-1891; ?-10-1891 [5 verzen ingesloten];

- 5-12-1892
- Erven F. Bohn; 19-3-1872
 - A.C. van Blommestein; 17-6-1889
 - F. Bezemer; 20-8-1876
 - Jan ten Brink; 26-8-1885; 18-9-1885; 10-11-1885;
29-11-1885; 20-2-1886; 3-3-1886; 8-3-1886
 - Isaak Capadose; 25-10-1860
 - C.A. Crommelin; 28-9-1868
 - A.G.C. van Duyl; 28-1-1863; 22-1-1867; 16-4-1873;
20-12-1873; 26-12-1873; 11-9-1879; 13-9-1879
 - Johs. Dyserinck; z.d.; 2-10-1891
 - F.W. Eerkes; 26-10-1892
 - W. Eekhoff; 1-12-1870; 4-7-1876
 - J.H. Gunning; 4-6-1860
 - J. de Goederen; 10-8-1882
 - Redactie *De Gids*; 12-1-1867
 - J.J.A. Goeverneur; 4-1-1862; 11-2-1881; 13-3-1881;
28-3-1881; 23-3-1886; 9-3-1889
 - W. Hoevers; 30-10-1873
 - M. Hoek; 25-12-1858 [vers]
 - G.J.B. Henny; 23-9-1857
 - E.J.P. Jorissen; 1-6-1865
 - P.J.W. Knaap; 30-11-1886; 10-12-1886; idem [met adver-
tentie, waarin P.J.W. Knaap zijn kapperszaak te Leiden
te koop aanbiedt]
 - A.C. Kruseman; 16-10-1872
 - W. van der Kaay; 2-4-1876; 10-5-187?
 - J.P.N. Land; ?-8-1863
 - Mej. A. de Leeuw; 27-1-1882; 11-2-1882
 - F.D.S. Moorrees; 21-2-1863; 24-2-1863
 - Dispuut "Piet Paaltjens"; 9-10-1885
 - Piet Paaltjens; 4-12-1870 [!]
 - H Pierson; 12-11-1875; 30-11-1875
 - K.A. Poortman; 25-4-1885
 - K.A. Poortman en J.S.M. de Groot; 18-11-1865 [m. 3 bijl.]
 - T.C.A. Pantekoek; z.d.; z.d.
 - H.C. Rogge; 4-7-1870; 22-9-1888
 - R.C. Six; 11-12-1886; 20-12-1886 [m. bijl.]
 - P.A. Thiele; 21-9-1867
 - D.A. Thieme; 2-2-1859
 - Jacoba C.A. de Vos [Cella]; 2-8-1882; 12-9-1882;
14-4-1888; ['Piet Paaltjens'; 5 verzen, ged. 14-2-1891]
 - Julius Vuyksteke; 8-2-1856; 3-5-1856; 4-5-1856; 13-12-
1856; 15-1-1858; 13-2-1858; 13-12-1863
 - J.G. de Voogt; 25-1-1865; 31-1-1865
 - Eelco Verwijs; 1-3-1858; 6-10-1862
 - Vaateveel [?]; 24-2-1869
 - P.G. te Winkel; 1-7-1867
 - J. Wychgram; 22-6-1876
 - W.M. Westerman; ?-?-1867; 19-11-1867

- P. van Wessem; 10-7-1888
- De Watteville; 23-5-1884
- II - Brieven van Haverschmidt aan A. van Wessem; 18-1-1856; 23-11-1857; 2-12-1857; z.d. [1858?]; 27-12-1858*; 8-1-1877; 27-1-1877; 20-2-1877; 18-12-1879; 4-6-1880; 24-12-1886; 12-7-1888; 18-7-1888; 1-12-1888; ?-1-1889; 20-2-1889; 27-5-1889; 7-7-1891; 6-1-1892; 20-2-1892; 3-7-1893
- III - Brieven van A. van Wessem aan Haverschmidt; 9-2-1874 [?]; 14-2-1874; ?-1-1877; 21-1-1877; 10-7-1877*; 31-7-1877 [met 2 bijl.: vert. verzen van P.P. in het Latijn]; 6-5-1879 [met bijl.: idem]; 6-6-1880
- IV - Brieven aan Haverschmidt van:
 - H.A.M. Roelants [uitgever *Sn.&Gr.*]; 5-12-1866*; 1-11-1867; 4-4-1871; 30-4-1877; 28-2-1885
 - J.M. Schmidt Craus [illustrator]; 12-1-1867; 23-1-1867
 - J. Hoyne van Papendrecht [ill.]; 19-12-1872 [?]; 11-10-1891 [?]
 - G. Collins [vert.]; 18-12-1878; 8-1-1879; 29-5-[1879?]; z.d. [poststempel 31-5-1879]
 - Sara P.M. van der Swalme [vert.]; 29-8-1891; 7-5-1893
 - S. Rigoulot; 18-6-1886; 24-6-1886; 7-10-1886; 8-3-1888; 3-5-1888; 11-11-1890; 22-6-1892
 - Louise Sigfrid Flodin-Söderqvist; 31-1-1882; 19-2-1882 [met bijl.]
- V - Brieven van Johs. Dyserinck (betreffende zijn biografie van Haverschmidt): 22 aan Mr. F. Haverschmidt (of diens vrouw), vanaf 23-10-1907 tot 18-2-1910; 2 aan Margo H.; 1 aan Mr. A. van Wessem
- VI - 7 Brieven van Mr. F. Haverschmidt aan Johs. Dyserinck; vanaf 8-10-1908 tot 7-6-1910; bijgevoegd brief van H.L. Oort aan Mr. F.H.; 1-2-1910
- VII - Brieven betreffende *Snikken en Grimlachjes*:
 - 10 van A. van Wessem aan H.A.M. Roelants, vanaf 20-12-1878 tot 26-11-1895
 - 10 van H.A.M. Roelants aan A. van Wessem, vanaf 27-11-1878 tot 25-11-1895
 Bijgevoegd: correspondentie van A. van Wessem met Emile Seippens, Mr. A. Bloembergen en J.C. Sander; 5 in totaal, vanaf 26-6-1894 tot 11-4-1901; Prospectus Leden van de Commissie voor een huldeblijk aan F. Haverschmidt; 8-3-1895
- VIII - Brieven aan Mr. F. Haverschmidt van J. Hooykaas, H. v. d. Hoeven (2), A.G.C. van Duyl, W. van der Kaay (2), W.N. van der Horst (2) [+ antw. H., z.d.], A.S. Kok, A.W.M. Odé jr., J. Odé (2), H.A.M. Roelants, A. van Wessem (2), vanaf 20-1-1894 tot 12-10-1909
- IX - Brieven van Haverschmidt aan:
 - G.A. Ladenius-Haverschmidt*; 31-12-1857; [poststempel 17-9-1893]; [idem 21-12-1893]

- Sj. Joutsma [?]; 2-7-1891
- H.J. Ladenius; 9-3-1874
- N.F. Haverschmidt; 1-1-1858
- X - Brieven van Haverschmidt aan J.H.L. Bouman; 16-3-1886; 1-3-1893
- Ltk 1818 - [10 portefeuille's met 480 preken, genummerd 301-780, over I-X de periode 1870-1893; elke preek + 15 pp.; met register op alle preken, dat nummer, onderwerp (bijbelplaats) en datum aangeeft, maar niet het nummer van de portefeuille, waarin een bepaalde preek zich bevindt- daarom zijn hier per portefeuille uitsluitend de nummers van de preken opgenomen; voor verdere informatie raadplege men dus het register]. I: 301-349 [+ register; 21 pp.]; II: 350-400; III: 401-450; IV: 451-500 [451 en 499 ontbreken]; V: 501-550; VI: 551-600; VII: 601-650; VIII: 651-700 [664 ontbreekt]; IX: 701-740; X: 741-780
- XI - Brieven aan Haverschmidt van:
 - J.J. Cremer; 28-1-1873; 25-12-1875
 - Jan van Beers; z.d.
 - Charles Boissevain; 12-12-1882
 - J. Bosboom Nzn.; 20-9-1891
 - C. Busken Huet; 12-11-1877
 - G.H.J. Elliot Boswel; 28-11-1865; 8-1-1873
 - Paul Fredericq; 17-7-1891
 - B. ter Haar; 2-8-1873
 - A.G. van Hamel; 28-1-1877; 4-5-1887
 - G.A. van Hamel; 13-7-1880
 - J.P. Hasebroek; 1-1-1879; ?-11-1882
 - W.J. Hofdijk; 20-6-1857; 24-9-1879
 - C. Honigh; 5-10-1879
 - J.H. Hooyer; 2-9-1878; 2-7-1893
 - Hugenholtz; 14-9-1875
 - J.P. de Keyser; 31-12-1871; 14-9-1872 [postst.]; 19-2-1876; 23-2-1876
 - Abraham Kuenen; 13-7-1864
 - M. Leopold; 29-12-1875
 - Justus van Maurik; 3-11-1881
 - W.F.G. Nicolai; 26-2-1874
 - C. van Nievelt; 2-3-1879
 - Allard Pierson; 22-6-1865
 - Theresa Schwartz; 13-1-1879; z.d.; 14-2-1889
 - L. Alma Tadema; z.d.; 21-12-1872
 - J. van Vloten; 16-1-1869; 11-1-1865 [met bijlage]
 - J.G. Vogel; 11-9-1886; z.d.; 16-9-1886
 - C. Vosmaer; 25-2-18??
 - Jo. de Vries; 19-11-1874; 15-9-1875
 - A. Werumeus Buning; 12-3-1879; 6-11-1881
 - W.J. van Zeggelen; 16-6-1873
 - [concept brief aan collega Bronsveld; met bijlage]

XII - [Gedichten, rijmpjes, enz.]

- [mapje met 4 verzen, waarvan 2 gedateerd: 16-12-1848; 14-2-1849; met tekening: "Eeuwige vriendschap"]
- [mapje met brief aan M. Haverschmidt; 3-12-1889; met 4 verzen]
- [mapje met 'Aan mijn vriend den dichter A.G. Kok', 'wie zit daar op die vieze bank'; met 1 vers gedateerd sept. 1880]
- [mapje met toneelschets (voor bruiloft?); 11 pp.]
- [mapje met bruiloftsvers]
- [mapje met gelegenheidspoëzie; 13 verzen]
- [Engels vers; met zeer vrije vertaling]
- [idem]
- [gelegenheidspoëzie; 8 verzen]
- [St. Nicolaasverzen?; 12 pp.]
- [idem; 5 pp.]
- [idem; 5 pp.]
- [gelegenheidspoëzie; 5 verzen]
- Donkersteeg N° 12 [vers; 8 pp.]
- [gelegenheidspoëzie; 13 verzen]
- Aan Rika [met varianten]; Des Zangers min [met var.]; Reunie; Donkersteeg, N° 12; Aan U mijn groet, o Leidsch Studentencorps [op achterzijde van overlijdensbericht: 9-9-1888]; Aan Adrianus Arena Ictus, een paar slotsnikken [1888]

XIII - [Voordrachten]

- Theodoor Parker [36 pp.]
- Waterloo [1865; 26 pp.]
- De Genestet [1869; 3 pp. met lijst van verzen van D.G.]
- Lutherdag [1871; 28 pp.]
- Andersen [1875; uitgeleend]
- Copperfield [1877; 18 pp.; waarvan 2 op achterzijde overlijdensberichten]
- Angelus Merula [1878; 44 + 1 pp.]
- St. Lidwina [1880; 18 pp.; 4 op overlijdensbericht]
- Herroeping Edict van Nantes [1885; 14 pp.]
- Een surprise [1880; 8 pp.; op overlijdensb.]
- De geschiedenis van een kind uit onzen tijd [1881; 14 pp.]
- Godsdienst en Christendom [1869; 22 pp.]
- Godsdienst en Huisgezin [1870; 22 pp.]
- Godsdienst en Kerk [1870; 18 pp.]
- Oudejaarsavond [1874; 12 pp.]
- Godsdienstige lezing [?; 20 pp.]

XIV - [Voordrachten]

- Op reis [?; 42 pp.]
- Nut te Schiedam [?; 27 pp.]
- Mijn eerste gemeente [1880; 30 pp.]
- Door Zwitserland [1882; 129 pp. + 4]
- Friesche toespraak [?; 2 pp.]

- Levensschets Mr. Levyssohn Norman (Fragment) [?; 4 pp.]
- Aan Eelco [Brief? gedateerd: Foudgum, 29-7-1862; 3 pp.]
- Holwerd [1861; 23 pp.]
- Holwerd [1861; 34 pp.]
- Nieuwediep [1863; 18 pp.]
- 10 jarig bestaan der Ver. Paulus [1872; 15 pp. + Feestprogramma 5 pp.]
- 100 jarig bestaan der Mij. tot Nut v. 't Algemeen [1881; 25 pp.]
- 25 jarig bestaan Volksvoorlezingen voor het Nut [1885; 25 pp. + Programma 4 pp.]
- Bij den dood van Prof. Abr. Kuenen [1891; 2 pp.; geschreven op overlijdensbericht Kuenen]

Ltk 1866 - [Familie en Kennissen]

- Een groot man en een goed man [10 pp.]
- Het verhaal van oom Jan [8 pp.]
- Het verhaal van oom Jan [o.a.; 29 pp.]
- De tandmeester [1874; 11 pp.]
- Mijn broertje [1873; 22 p.]
- Een kerstvertelling [1877; 22 pp.]
- Een kerstvertelling [1877; in andere hand; 22 pp.]
- Op een donderdagavond [?; 18 pp.]
- Jongensherinneringen (hoe de Koning bij ons in de stad kwam Hoe er oproer was bij ons Mijntje [25 pp.]
- Een kinderlijke herinnering [17 pp.]
- Een kinderlijke herinnering [26 pp.; copie in andere hand, met correcties van H.]
- 't was Sinterklaas [1874; 12 pp.] [idem; 21 pp.]
- Bedorven [1878; 51 pp.]
- Ik heb een wonderlijken droom gehad [1875; 10 pp.] [idem; 17 pp.]
- [Vertellingen, schetsen]
- Een portret-album (?) [36 pp.]
- Op een St. Niklaasavond in de Kalverenbuurt [1867; 25 pp.]
- De geschiedenis van Sebastiaan Peut [17 pp.]
- Een Rederijkersavondje [1867; 42 pp.]
- Door [20 pp.]
- Nol de Ongeluksvogel [14 pp.]
- Sinterklaasvertelling [1863; 24 pp.]
- Uitgedelgde schuld [19 pp.]
- [Diversen]
- Drie verhalen [25 pp.]
- [fragment; 2 pp.]
- Louw de lieger [9 pp.]
- Het huys den Doren (?) [12 pp.]
- Mijn kennissen [39 pp.]
- [Diversen, o.a.: 'De pastorie van mijn grootvader' pp. 12-17; 'Een Nutsbijdrage van oom Jan' pp. 17-24; 'Kleine Bob' pp. 24-31; 'Dikke mensen' pp. 31-39]

- Uit mijn oud zakboekje [34 pp.]
- Oom en Tante (Fragment; [7 pp.]
- [Fragment; 3 pp.]
- Toespraken bij huwelijksinzegeningen [7 toespraken, van af 24-7-1862 tot 15-4-1875, gemiddeld 10 pp.]
- [Diversen; uit collectie Dyserinck?; afdrukken cartoons van Haverschmidt; tekening; recensies uit *De Gulden Winckel*, *De Ware Jacob*, *De Hollandsche lelie*; toespraak van Dyserinck bij de onthulling van het medaillon (zie Ltk 1806)]

Besluit

Tot zover de collectie handschriften die betrekking heeft op Haverschmidt. Met haar 18 nummers (of gedeelten daarvan) maakt zij slechts een klein onderdeel van het totale handschriftenbezit uit. De Maatschappij der Nederlandse Letterkunde heeft daarmee een omvangrijke, maar ook unieke verzameling bijeengebracht, die voor ieder die zich met de negentiende eeuw bezighoudt, van belang kan zijn. In 1887 werd er een catalogus uitgegeven, waarin ook het toenmalige handschriftenbezit is opgenomen. Voor later verworven materiaal is er een handgeschreven inventaris. Bepaalde onderdelen van de collectie werden o.a. in de *Handelingen en Levensberichten*, en sinds 1936 in het *Jaarboek*, wat uitvoeriger beschreven; het is te betreuren, dat daar nog altijd geen register op bestaat, al zijn er aanwijzingen, dat dit nu spoedig gerealiseerd gaat worden. (2) Informatie over de geschiedenis van de collectie kan men vinden in een artikel van J.R. de Groot, 'De bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1766-1966'. (3) Daarin wordt ook meermalen de wens uitgesproken, dat bepaalde onderdelen nog eens bewerkt mogen worden. Voor de leden van de Werkgroep 19e eeuw is dus ook op dit terrein nog een belangrijke taak te vervullen.

Peter van Zonneveld

- * Dr. P.F.J. Obbema bedank ik voor het verschaffen van enige informatie.

Noten

- (1) *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en Levensberichten harer Afgestorven Medeleden* 1930-1931, Leiden 1931, pp. 40-47 (handschriften alleen pp. 40-41); *Handelingen* 1932-1933, Leiden 1933, p. 99.
- (2) Zie: 'Register Leidse Jaarboeken', in: *Dokumentaal* 6 (1977) 2, p. 39.
- (3) In: *Gedenkboek bij het 200-jarig bestaan van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden*, Leiden 1966, pp. 130-145.